

a Platone dicta accepit, quamquam Plato perfectius de his disseruit, cum causam quoque efficientem caelo tribuerit. Sed si caelum Aristoteles quintum esse corpus opinatur a quattuor elementis diversum, Plato vero vel non diversum ab his quattuor videtur velle vel eorum summum atque praecipuum, tamen vel in his convenire invicem videntur iudicio eorum, qui haec diligentius fuerunt perscrutati. Quippe Plato quinque illis figuris haec corpora formari existimat, pyramide ignem, cubo terram, icosaedro aërem, octaedro aquam, dodecaedro caelum. Quodsi dodecaedrum a reliquis figuris sua essentia differt, ut caelum quoque sua natura a ceteris corporibus differat necesse est. Quin etiam Xenocrates, vir naturae rerum studiosissimus et discipulorum Platonis apprime familiaris, in eo libro, quem de Platonis vita scripsit, ut Simplicius in expositione libri de caelo et mundo refert, haec dicit: »Sic animalia in formas et partes omnibus rebus distributa constituit, quousque ad omnium animalium elementa devenit, quae figuras quinque sive quinque corpora appellat: aetherem, ignem, aërem, aquam, terram.« Quibus verbis apertissime constat dodecaedrum illud pro simplicis corporis figura a Platone caelo tribui, quod aetherem vocat. Itaque hoc etiam inter Aristotelem et Platonem convenire videtur. Nam etsi Plato caelum ex igne constare affirmat, quatenus scilicet visibile est, et ex terra, quatenus tangi potest, stellasque ex omnibus quattuor elementis esse compositas, non tamen haec ita esse existimat, ut quae generationi corruptionique obnoxia sunt, corpus immortale constituent; sed ex igne caelum esse, quia corpus aethereum lucidum est, e terra, quia sensui occurrit, e mediis, quia mediorum praecipuam recipit rationem. Quod ne Aristoteles quidem infitias iret, caelestia scilicet corpora constare ex his summitatibus elementorum, quando et ipse caelum esse vult visui tactuique obnoxium. Quod animatum quoque et animal esse, ut Plato censuerat, in libro de Caelo affirmavit. »Nos enim, inquit, perinde ut de animalibus de istis consideramus.« Ad haec, quae de quadripartita elementorum ratione in libro de Caelo Aristoteles docet, eadem omnia Plato brevissime in Timaeo exposuit, easdem plane qualitates speciatim declarans, ut incorruptibile atque ingenerabile sit ratione totius, ut ratione partis corruptibile et generabile. Neque de his solum, sed de multis quoque aliis particularibus naturae rebus Plato diligentissime tractavit ut de animalibus, metallis et iis, quae Graeci meteora, Latini sublimia vocant. De figuris, quas corporibus tribuit, qui haec levius consideraverunt, risu digna scripsisse Platonem existimavere, cum ipsi potius ridendi vel certe magis deridendi forent. At quibus curae fuit huiusmodi rerum rationes ab eruditissimis viris, qui ante nos fuerunt, perscrutari, hi quem ad modum a Platone haec dicta fuerint, et sciunt et possunt explicare.

17 πάντων U B V πάντα M

16 Simplic. In Arist. De Caelo (ed. Heiberg) 87. | 27 cf. Simplic. In Arist. De Caelo (ed. Heiberg) 78 sq. cf. Arist. De Caelo γ 2 - 5, 300 sqq.

Κεφ. ζ' "Οτι οὐδείς λεπτότερον Πλάτωνος πρὸς θεολογίαν ἀπέβαλεν.

7,1 Εἶεν δὴ. θεολογίας δὲ καὶ τῆς τῶν μετὰ τὰ φυσικὰ ἐπιστήμης τίς
 U36 αὐτῷ ἀμφισβητήσας νοῦν ἔχειν δόξει; εὔ καὶ τῶν Ἀριστοτελικῶν αὐτῶν
 V29 οἱ κράτιστοι ὡσπερ ἐκ τῆς τοῦ πράγματος ἀληθείας νικώμενοι τὰ πρωτεῖα
 τούτου γε ἔνεκα μετὰ πολλοῦ τοῦ συγκεχωρηκότος νέμονται. τί γὰρ ὅλου 5
 τοῦ Παρμενίδου θεολογικώτερον; τί σοφώτερον; τί θειότερον; τί περὶ τῆς
 ἄκρας ἀπλότητος καὶ ἐνότητος τοῦ πρωτίστου τῶν ὄντων, μᾶλλον δὲ καὶ
 ὑπὲρ πάντα τὰ ὄντα θεοῦ διδασκαλικώτερον; οὐ οὐ τοῖς νοήμασι μόνον,
 ἀλλὰ καὶ τοῖς ῥήμασιν αὐτοῖς ὁ πρῶτιστος καὶ θεολογικώτατος τῶν ἐν
 Χριστιανοῖς διδασκάλων ὁ Ἀρεοπαγίτης Διονύσιος πανταχοῦ τῶν λόγων 10
 αὐτοῦ χρῆται. πολλὰ ὅμοια ἐν τῷ Σοφιστῇ, πολλὰ ἐν τῷ Πολιτικῷ, ἐν
 τῷ Φαίδωνι, ἐν τῷ Φιλήβῳ, ἐν αὐτῷ τῷ Τιμαίῳ, ἐν τῷ Συμποσίῳ, ἐν τῷ
 Φαίδρῳ, ἐν Πολιτείαις, ἐν Νόμοις, ἐν Ἐπιστολαῖς καὶ ὅλως πολλαχοῦ τῶν
 B22 αὐτοῦ συγγραμμάτων περὶ θεοῦ καὶ τῶν θείων νοητῶν τε καὶ νοερῶν οὐσιῶν
 σοφώτατα διηλεγμένον εὐρήσεις. ἀ τίς ἂν καταριθμήσειεν μὴ αὐτοῖς ἐντυχῶν 15
 τοῖς βιβλίοις;

2 Τὴν τε πρακτικὴν αὐτοῦ φιλοσοφίαν εἴτε περὶ τὴν ἐκάστου τῶν ἡθῶν
 κόσμησιν εἴτε οἰκονομίαν εἴτε πολιτικὴν εἰ ἐξετάσαι βούλοιο, Ἡράκλειος
 ὅση σοὶ ἀφθονία ἐν πᾶσιν ὅλως αὐτοῦ τοῖς λόγοις ζητοῦντι. ἔστι γὰρ
 οὐδαμοῦ ὅπου μὴ μικρὸν ἢ μέγα περὶ τούτων εἰρήκει, εἴτε Εὐθύφρονα 20
 U36^v εἴτε ἀπολογία εἴτε Θεαίτητον εἴτε Κρίτωναν εἴτε Μένωνα εἴτε Ἴππιαν
 πρῶτον καὶ δεύτερον εἴτε Ἀλκιβιάδην ἐκάτερον εἴτε Συμπόσιον εἴτε Φαῖ-
 δρον εἴτε Μενέξενον εἴτε Πρωταγόραν εἴτε Λύσιν, εἰ αὐτὴν ὅλην τὴν
 Πολιτείαν, εἰ αὐτοὺς ὅλους τοὺς Νόμους φαίης. ἐν μέντοι γε τῷ Φιλήβῳ
 περὶ τοῦ ἐσχάτου ἀνθρωπίνου τέλους τὸν λόγον ποιούμενος, ὁ τῆς ἡθικῆς 25
 διδασκαλίας τὸ καιριώτατον, τῶν μὲν ἐν ἡδονῇ, τῶν δὲ ἐν φρονήσει τιθε-
 μένων αὐτό, λόγοις πολλοῖς τε καὶ καλοῖς τό τε διττὸν τῆς ἡδονῆς, τὴν
 τε γένεσιν αὐτῆς καὶ τὴν οὐσίαν, φρονήσεώς τε καὶ νοῦ καὶ ἐπιστήμης, τὸ
 πρὸς μὲν τὴν ἡδονὴν ὑπερέχον, ἐπιδεῖς μέντοι καὶ ἀνίκανον καὶ αὐτῆς ὡς
 πρὸς γε τὴν ἀνθρωπίνην εὐδαιμονίαν παραδοῦς καὶ μηδέτερον τᾶγαθὸν 30
 εἶναι δείξας, τελευτῶν τρίτον τι τούτοις ἐκατέροις κρεῖττον, τὴν τοῦ καλοῦ
 δηλαδὴ φύσιν, τὴν εὐδαιμονίαν καὶ τὸ ἐσχατον ἡμῖν ἀγαθὸν εἶναι διὰ
 V29^v μακροῦ συμπεραίνει, οὐδὲν περιττόν, οὐδὲν οὐ ῥῆμα, οὐ λέξιν, οὐ κῶλον,
 οὐ κόμμα εἰπῶν, καίτοι μακρότατον λόγον συνείρας, ὁ μὴ ἀναγκαῖον, ὁ
 μὴ ὠφέλιμον, ὁ μὴ μεγάλης σοφίας ἐστὶ δείγμα. προστίθημι δὲ τοῦτο 35
 ἐν τῷ μεταξὺ μεμνημένος, ὧν ὁ κατήγορος ἀπέριψεν εἰς αὐτὸν ἀδιανόητα,
 ἀσύστατα, πολυλογίας ἀχρήστου καὶ περιττῆς εἶναι τὰ Πλάτωνος, ποῖα
 U37 γλώττη φθεγξάμενος, ποῖα χειρὶ γράψας, ἢ ποῖω διανοησάμενος νῶ.

Cap. VII. Theologiae rationes neminem Platone sublimius attigisse.

Sed de his alias. Nam theologiae quidem atque eius disciplinae, quae ^{7,1} ordine investigandi rebus naturae posterior est, dignitate naturaque prior habetur, quis mentis compos dubitet palman Platoni esse tribuendam? Quippe ⁵ etiam Peripateticae princeps sectae vi veritatis, quae ab invitis pectoribus erumpit, astrictus principatum eius scientiae Platoni concedit. Quid toto Parmenide sublimius? Quid sapientius? Quid divinius? Quid de summa simplicitate unitateque primi entis vel potius supra omnia entia dei plenius atque explicacius? Cuius non modo sententiis, verum etiam verbis ipsis ¹⁰ princeps Christianae theologiae Dionysius Areopagita in omnibus suis operibus utitur. Multa etiam his similia in Sophista, multa in Politico, in Phaedone, in Philebo, in Timaeo, in Symposio, in Phaedro, in libris de Re publica, in Legibus, in Epistulis, denique in omni suo opere de deo et de rebus divinis et intellegibilibus et intellectualibus sapientissime Plato ¹⁵ disseruit.

Activam vero philosophiam, sive quae ad mores pertinet sive quae ² ad rem familiarem aut statum civilem rei publicae spectat, si apud Platonem reperire volueris, pleni sunt omnes eius libri. Sed imprimis qui de Re publica scripti sunt, de Legibus, Euthyphron, Apologia, Criton, Theaetetus, ²⁰ Menon, Hippias uterque, Alcibiades uterque, Symposium, Phaedrus, Menexenus, Protagoras, Lysis. Quid Philebum commemorem, in quo cum de ultimo hominis fine dissereret, quod in ea parte philosophiae, quae de moribus tractat, praecipuum est et ab aliis in voluptate, ab aliis in prudentia constituitur, ipse multis praeclarisque rationibus ostendit duplicem ²⁵ voluptatis rationem eiusque generationem et essentiam, tum prudentiae, mentis et scientiae rationem, respectu quidem voluptatis excellentem, sed quatenus perfectam hominis felicitatem respicit, inferiorem. Quorum cum neutrum summum esse hominis bonum ostendisset, postremo concludit tertium quiddam illis duobus longe praestantius esse, felicitatem hominis ³⁰ bonumque extremum, id esse boni naturam ipsam atque rationem. Quae quamquam longo sermone disputata a Platone fuerunt, nullam tamen sententiam, nullum membrum, nullum denique verbum et ne punctum quidem orationis protulit non summe necessarium et doctrinae ac sapientiae plenum. Quod idcirco a me dictum velim, quia adversarius perturbata, contorta, ³⁵ inconstantia, plena loquacitatis scripta Platonis esse commemorat. Sed de his hactenus.

21 εἶτε ἀπολογία U] B V M om. | 36 ὁ κατήγορος B V M ὁ παράφρων κατήγορος U

Κεφ. η' "Οτι και περι τὰ μαθήματα φιλοπονώτατος γέγονε Πλάτων.

- S, 1** Ἄλλὰ τούτων μὲν ἄλλοις· μικρὰ δὲ τινα καὶ περι τῶν μαθημάτων αὐτοῦ, καὶ οἶαν περι αὐτὰ ἔξιν ἔσχε Πλάτων, καὶ γὰρ καὶ τούτων αὐτὸν ὁ κατήγορος ἀμαθῆ φησι γεγονέναι, εἰπωμεν. πρῶτον μὲν οὖν πολλὰ ἐν πᾶσιν αὐτοῦ τοῖς συγγράμμασι γεωμετρικά, πολλὰ ἀριθμητικά, πολλὰ μουσικά, 5 πολλὰ ἀστρονομικά θεωρήματα ἐνεσπαρμένα εὐρήσεις οὐκ ἄν, εἴ γε αὐτῶν ἀμαθῆς ἦν. οὕτω γὰρ τούτοις καταπεπύκνωται καὶ τοσοῦτον περι αὐτῶν λόγον πολλαχοῦ τε καὶ ἐν πολλοῖς τῶν ἑαυτοῦ διαλόγων ποιεῖται, ὡς μὴ εἶναι τὸν διὰ τῶν μαθημάτων μὴ καλῶς ἠγμένον τὰ ὑπὸ Πλάτωνος λεγόμενα συνιέναι. ἐντεῦθεν ἄλλοι τε τῶν ἐξηγητῶν μεταξὺ τῶν τινῶν δια- 10 λόγων ἐξηγήσεων περι τῶν γε τοιούτων πολὺν πεποίηται λόγον, καὶ Θεῶν, ἀνὴρ μαθηματικώτατος, ἰδιὸν τε καὶ καθ' αὐτὸ περι τῶν τεσσάρων μαθημάτων πεποίηται σύγγραμμα, εἰς τὴν Πλάτωνος ἀνάγνωσιν αὐτὸ ἐπιγράψας, ὡς ἂν περι ἐκείνων γε μόνον τῶν μαθηματικῶν θεωρημάτων τὸν λόγον πεποιημένος, ὧν ἐμνημόνευσεν ἐν τοῖς αὐτοῦ λόγοις Πλάτων, καὶ ὧν εἰς τὴν 15 ἐκείνου ἀνάγνωσιν χρεῖα, ὧν τε ἄνευ συνιέναι τὰ ἐκείνου οὐ δυνατόν. ἰσθόρηται δὴ γε περι αὐτοῦ καὶ ὡς οὐδὲν ἤττον τῆς ἄλλης φιλοσοφίας τὰς τέσσαρας ταύτας ἐπιστήμας τοῖς φοιτηταῖς παρεδίδου καὶ ἐπὶ τοῦ προθύρου τοῦ μουσειοῦ αὐτοῦ ἐπίγραμμα ἐπεγέγραπτο· »μηδεὶς ἀγεωμέτρητος εἰσίτω«, ἀγεωμέτρητον καλοῦντος μὲν καὶ τὸν μὴ τῇ γεωμετρικῆς μεσότητος ἀρετῇ κεκοσμη- 20 μένον, οὐδὲν δὲ ἤττον καὶ τὸν μὴ περι θεωρίαν τῆς γεωμετρίας σχολάζοντα. εἴρηται δὲ ἀνωτέρω καὶ εἰς Μέγαρα πρὸς Εὐκλείδην τὸν γεωμετρικώτατον ἀπελθεῖν καὶ εἰς Κυρήνην παρὰ Θεόδωρον τὸν μαθηματικώτατον φοιτῆσαι.
- Λέγεται καὶ Ἀθηναίοις ἀπαλλαγὴν χρωμένοις λοιμοῦ, ἐπεὶ ὁ Πύθιος ἐχρησεν ἀπαλλαγῆσεσθαι, εἰ τὸν βωμόν— ἦν δὲ κυβικὸν ἔχων σχῆμα— διπλασιά- 25 σαιεν, οἱ δὲ ἄλλον ὁμοιον κύβον τῷ βωμῷ ἐπιθέντες οὐδὲν ἤττον τῷ λοιμῷ ἐπιέζοντο, καὶ αὐθις πυθομένοις τὸν θεὸν τὴν ἀλίαν ἐκεῖνος ἀνεῖλε μὴ πεποιηκέναι τὸ προσαχθέν, τὸν μὲν γὰρ διπλασιάσαι ἐπιτάξαι τὸν κύβον, τοὺς δὲ κύβον ἐπιθεῖναι κύβῳ, ἀποροῦσιν οὖν τὸ ποιητέον καὶ τοῦ Πλάτωνος οἶα περι ταῦτα σοφοῦ πυθομένοις Πλάτων· »εἴοικε, ἔφη, ὄνειδίζειν ἡμῖν ὁ θεὸς ἀμε- 80 λοῦσι γεωμετρίας.« τοῖς γε μαθηταῖς ὑπέδειξε κύβον διπλασιασθῆναι δύνασθαι, εἰ δυσὶν εὐθείαις δύο μέσαι ἀνάλογον εὐθεῖαι εὐρεθεῖεν. δυαῖν μὲν γὰρ
- B 23** μίαν μέσην ἀνάλογον ἦν εὐρεῖν τότε ἐν γεωμετρία· δύο δὲ δυοῖν, οὕτω γε τότε ἐγινώσκετο. Πλάτων δὲ καὶ ταύτην εὔρε καὶ τοῖς φοιτηταῖς ὑπέδειξε· καὶ ἡ νῦν γ' εὐρισκομένη ἐν τοῖς Ἀρχιμήδους Πλάτωνος λέγεται εἶναι. 85
- U 38** Εἰ οὖν γεωμετρία μὲν τὸν τιμιώτατον ἐν μαθήμασι λόγον ἐπέχει διὰ τὴν ἐν τῇ ἀποδείξει ἀκρίβειαν καὶ ἀλήθειαν ἀναντίρρητον — τοῦ δὲ δυσχερεσ-

3/4 κατήγορος B V M συκοφάντης U | 7 ἦν] U *add.* ὡς ὁ λῆρος οὕτως ὄνειροπολεῖ | 20 τῇ U B V τῆς M | 22/24 εἴρηται — φοιτῆσαι U^x *in marg.* B V *in textu*

19 Tzetzes, *Chil.* 8, 973. cf. Ioh. Philop. *In Arist. De Anim.* I. 3, d 3^v (*ed. Acad. Berol.* XV. 117, 26), Eliac *In Arist. Categ. Prooemium* (*l. c.* XVIII. 118, 18; 119, 4).

Cap. VIII. Mathematicarum disciplinarum studiosissimum fuisse Platonem.

Nunc de mathematicis disciplinis, quarum simili modo ignarum fuisse **8, 1** Platonem adversarius scribit, dicendum aliquid censeo, ut in his quoque, quam excellens fuerit Platonis doctrina intellegi possit. Multa profecto
 5 geometriae, arithmeticae, musicae, astronomiae passim in eius libris praecepta contemplatione digna reperiuntur, quae si Plato mathematicarum disciplinarum ignarus fuisset, ut quidam homunciones blatterare non verentur, non potuisset suis libris inserere. Nunc vero tam crebro his utitur, sive de rebus divinis sive naturalibus sive moralibus disserat, ut nemo nisi
 10 mathematicis disciplinis instructus opera eius possit intellegere. Hinc plerique expositores Platonis in explanandis eius libris de mathematicis rationibus plura dixerunt, et Theon summus ille mathematicus, cum opus de quattuor mathematicis disciplinis edidisset, compendium in Platonis libros inscripsit, quasi ea dumtaxat in his continerentur, quae Plato in suis operibus tetigisset.
 15 Equidem ita a maioribus nostris traditum accepi Platonem non minus quadripartitam hanc mathematicarum disciplinarum rationem quam aliam quamvis philosophiae partem suis discipulis explicare solitum fuisse ac vestibulo scholae eius hoc epigramma inscriptum extitisse: »Nemo huc geometriae expers introeat.« Quod imprimis significare videtur eum a
 20 sacello philosophiae arcendum esse, qui geometriae disciplina non sit institutus, quamquam illud quoque possit denotare neminem esse intromittendum, qui virtutem ex geometrica mediocritate quaesitam non sit consecutus. Megaram quoque et Cyrenen, quem ad modum supra diximus, profectum esse Platonem constat, ut illic Euclidem summum geometram, hic Theodorum
 25 inter mathematicos praestantissimum audiret.

Illud quoque de eo legitur, cum aliquando Athenienses Apollinis oracula **2** sciscitatum venissent, quo pacto a pestilentia, qua maxime vexabantur, possent liberari, huiusmodi responsum accepisse: Ita demum sospitem futuram civitatem, si illius aram, cuius figura cubica erat, duplicarent. Quapropter
 30 illos e vestigio alterum cubum arae coniunxisse. Sed non propterea morbum aliquo modo desaevisse. Quod cum ad deum relatum esset, nondum sibi obtemperatum respondisse, quippe iussisse se, ut cubum duplicarent, eos vero cubo cubum superposuisse. Quam ob rem Athenienses, cum aliquamdiu ancipites consilii fuissent, ad extremum Platonem adiisse, quem norant
 35 mathematicarum rerum esse peritissimum. Consultum igitur Platonem, quid sibi Apollinis oraculum vellet, ita respondisse: Probro dare Atheniensibus deum, quod geometriae disciplinam contemnerent. Post haec ita duplicari cubum discipulis suis ostendisse, si duabus lineis rectis duae mediae rectae proportionales invenirentur. Duabus enim unam mediam
 40 proportionalem inveniri compertum iam erat; sed duabus duas reperiri posse proportionales adhuc erat ignotum. Platonem itaque id primum comperisse, et quod nunc in libris Archimedis legitur, illius esse inventum.

- τάτου ἐν γεωμετρίας προβλήματος τοῦ τοῦ κύβου διπλασιασμοῦ Πλάτων
 εὐρετῆς γέγονε δι' εὐρέσεως λήμματος πάντη καὶ τούτου τότε ἀγνώστου τοῦ
 δυοῖν δύο μέσας ἀναλόγους εὐθείας ὑπογράψαι — τίς οὕτως ἀμαθῆς καὶ θρασύς
 καὶ ἀθυρόστομος, ὡς ἀμαθίαν αὐτῷ τῶν τεττάρων ἐπιστημῶν ἐγκαλεῖν; πῶς
 δὲ καὶ ἠμέλησε τούτων ὁ πάντας τοὺς ἄλλους ἐπὶ τὴν τούτων γνῶσιν μάλιστα 6
 V 30^v προτρεπόμενος καὶ τούτων ἄνευ οὐδένα οὔτ' εἶναι οὔτε καλεῖσθαι δεῖν οἰόμενος
 σοφόν; ἐν γὰρ τῷ δωδεκάτῳ τῶν Νόμων μετὰ τὴν αὐτῶν ἐκθεσιν καὶ περὶ
 τῆς σωτηρίας αὐτῶν σκεπτόμενος γελοῖόν τε λέγων τὸ μάρτην πονήσαντα ὀτιοῦν
 εἰς μηδὲν βέβαιον καταβαλεῖν, σωτηρίαν αὐτοῖς καὶ ἀμετάστροφον δύναμιν
 ἔσεσθαι φησιν, εἰ οἱ σοφώτατοι τῆς πόλεως ἐκάστοτε συλλεγέεντες τά τ' ἐγγώ- 10
 ρια τά τε ξενικὰ ἐξετάζοντες νόμιμα ἐγκρίνειεν τε, εἴ τι καίριον καὶ ὠφέλιμον
 τῶν ξενικῶν εὐροίεν καὶ εἴ τι μὴ τοιοῦτον, ἀποκρίνειεν καὶ πρὸς ἕνα σκοπὸν
 βλέποντες — τοῦτο δ' ἐστὶν ἡ ἀρετὴ καὶ ὁ ταύτης ἡγεμῶν νοῦς — πρὸς τοῦτο αἰεὶ
 U 38^v τᾶλλα πάντα ὄλον βέλη ἀφιαῖσιν. εἰσὶ γὰρ καὶ τέτταρες αἱ ἀρεταὶ τῇ διάφορα
 εἶναι τὰ αὐτῶν ὡς περὶ ὃ ὑποκείμενα καὶ ἐν τῷ πρὸς ἕν τὸν νοῦν καὶ τὴν 15
 σοφίαν ὄραν. πρὸς δὲ καὶ τὸν σοφὸν βλέποντα διοικεῖν ἀναγκαῖον τὴν πόλιν·
 ταύτη γὰρ αὐτὸν καὶ θεοσεβῆ ἂν εἶναι· καὶ τὴν περὶ θεοῦ καὶ τῶν θείων γνῶ-
 σιν αὐτὸν τε ἔχειν τοὺς τε ἄλλους διδάσκειν. εἰθ' ἐφεξῆς ἐν τῇ Ἰππινομιδί
 τίς ἂν καὶ ποῖος ὁ σοφὸς οὗτος εἴη ζητῶν καὶ τίς ἡ ζητούμενη σοφία, πρῶτον
 μὲν πάσας τὰς ἄλλας τέχνας τοῦ τῆς σοφίας ἀποκρίνει ὀνόματος, εἶτα τὰ 20
 τέτταρα ἐγκρίνει μαθήματα, ἀριθμητικὴν, μουσικὴν, γεωμετρίαν καὶ ἀστρο-
 νομίαν. καὶ πολλοῖς τοῦτο λόγοις δελεῖας καὶ ἀναντιρρήτοις, εἶτα ἐπάγει·
 B 23^v »νοητέον δ' ἐστὶ παρὰ πάντα τὰ τοιαῦτα τόδε· ὡς, ἐὰν μὲν τις ἕκαστα τού-
 των ὀρθῶς λαμβάνη, μεγ' ὄφελος γίνεται τῷ παραλαμβάνοντι κατὰ τρόπον,
 εἰ δὲ μὴ, θεὸν ἀμεινον αἰεὶ καλεῖν. ὁ δὲ τρόπος ὕδου — ἀνάγκη γὰρ τό γε τοσοῦ- 25
 τον φράζειν — πᾶν διάγραμμα ἀριθμοῦ τε σύστημα καὶ ἀρμονίας σύστασιν
 ἄπασαν τῆς τε τῶν ἀστρῶν περιφορᾶς τὴν ὁμολογίαν μίαν ἀπάντων ἀναφα-
 νῆναι δεῖ τῷ κατὰ τρόπον μανθάνοντι, ἀναφανήσεται δέ, ἂν, ὃ λέγομεν,
 ὀρθῶς τις εἰς ἕν βλέπων μανθάνη· δεσμὸς γὰρ πεφυκὼς πάντων τούτων εἰς
 U 39 ἀναφανήσεται διανοουμένοις· εἰ δ' ἄλλως πως ταῦτα μεταχειριεῖται τις, τύχην 30
 δεῖ καλεῖν, ὡσπερ καὶ λέγομεν. οὐ γὰρ ἄνευ γε τούτων μὴ τις ἐν πόλεσιν εὐδαι-
 V 31 μόνων γένηται φύσις, ἀλλ' οὗτος ὁ τρόπος, αὕτη ἡ τροφή, ταῦτα τὰ μακί-
 ματα· εἴτε χαλεπὰ εἴτε ῥάδια, ταύτη πορευτέον.» καὶ μετ' ὀλίγα· »τὸν δὲ
 ξύμπαντα ταῦτα οὕτως εἰληφότα, τοῦτον λέγω τὸν ἀληθέστατον σοφώτατον·
 ὃν καὶ διίσχυρίζομαι παίζων καὶ σπουδάζων ἅμα.» καὶ αὖ· »ὁπόσοι θεῖοι 35
 καὶ σώφρονες ἅμα τῆς ἄλλης τε μετέχοντες ἀρετῆς φύσει, πρὸς δὲ τούτοις,
 ὅσα μαθήματος ἔχεται μακαρίου, πάντα εἰληφότες ... δ' ἐστὶν εἰρήκαμεν ...
 τούτοις μόνους εὖ τὰ τοῦ δαιμονίου ξύμπαντα εἰληχέ τε καὶ ἔχει.»

8 εὐθείας U αἰτίας B V M | 8 τε λέγων B V] corr. U^x ex γὰρ φησι | 23 παρὰ |
 περὶ edit. | 27 ὁμολογίαν] edit. add. οὐσαν | 30 διανοουμένοις sec. edit. διανοούμενος edit.
 | ταῦτα sec. edit] could. om. | 31 μὴ] μήποτε edit. | 38 εὖ U B^v] edit om.

7 cf. Plat. Legg. XII. 960 d—969 d. | 28 Plat. Epin. 991 d—992 a. | 33 Plat.
 Epin. 992 b. | 35 Plat. Epin. 992 c d.

Quodsi geometria ceteris omnibus mathematicis disciplinis ob cer-
 tiorem demonstrationis veritatisque rationem nobilior habetur, — ex omnibus
 autem geometriae propositionibus ea difficillima fuit, quo pacto posset
 cubus duplicari; id autem Plato invenit — quis adeo indoctus est, teme-
 rarius, amens, ut ignorasse illum mathematicas disciplinas ausit asserere?
 Aut quid est minus simile veri quam haec incognita fuisse Platoni, qui
 ceteros semper ad praeclaram huiusmodi rerum cognitionem hortatus est
 et sine his nec esse nec dici posse quemquam doctum existimat? Quippe
 in libro de Legibus duodecimo, cum leges exposuisset et, quem ad modum
 10 observari possent, investigaret ridiculumque diceret esse hominem, qui
 frustra elaboraret in re, quae firma ac stabilis non esset: salutem inquit
 legum potestatemque tum demum perpetuam fore, si sapientissimi civitatis
 saepe numero unum in locum congregati suas atque alienas leges exquirere
 et si quid in alienis opportunum atque utile esset, adderent suis, si quid
 15 in suis minus probandum, id removerent et ad unam virtutem virtutisque
 ducem ac principem mentem oculos dirigerent. Esse enim virtutes et
 quattuor et unum. Quattuor, quod subiectae res, circa quas versantur, diversae
 sunt, unum, quod ad unam mentem et sapientiam respiciunt. Quo sapientem
 quoque in administranda re publica spectare inquit oportere. Sic enim
 20 fieri posse, ut et religionem erga deum immortalem servet et divinarum
 rerum cognitionem habeat et alios movere atque instruere possit. Post
 haec in tractatu, quem Legibus addidit, cum quis aut qualis sit sapiens
 et quaenam sit ea, quam petimus, sapientia, scrutaretur, primum ceteras
 omnes artes a sapientiae nomine excludit, mox quattuor mathematicas disci-
 25 plinas: arithmetica, musicam, geometriam, astronomiam probat atque ad-
 mittit. Quod cum pluribus verbis egisset, haec addidit: »Intellegendum praeterea
 illud est, quod si quis haec recte acceperit, maximum sibi fructum comparabit,
 sin minus, satius fuerit deum semper implorare. Modus autem, quo recti
 accipi possint, hic est — dicere enim id aliquatenus oportet — omnem geome-
 30 tricam circumscriptionem et numeri constitutionem et harmoniae conso-
 nantiam atque astrorum circulationis rationem unam omnium constare ei,
 qui recte discit, oportet. Constabit autem, si, quod diximus, recte ad unum
 respiciens discet. Ita enim quasi unum quoddam omnium innatum vinculum
 constabit. Quodsi quis aliter haec percipere statuerit, hunc fortunam, ut
 35 modo dixi, optare sibi secundam oportet. Neque enim sine his effici ulla
 felix natura in re publica potest, sed hic modus est, haec educatio, hae
 disciplinae. Sive difficilis sive facilis via sit, hac certe eundem est. Et
 paulo post: »Qui autem haec omnia acceperit, hunc vere sapientissimum
 dico et, sive ioco sive serio loquor, confirmare non dubito.« Et rursus:
 40 »Qui divini, modesti et reliquis virtutibus praediti sunt ac res, quae disci-
 plinam beatam attingunt, sicut a nobis expositum est, obtinuerunt, his solis
 cumulatissime felicitas comparata est.«

Κεφ. θ' Ἐπίλογος τῶν εἰρημένων ἐν τῷ πρώτῳ βιβλίῳ.

- 9 Εἰ τοίνυν ἐκεῖνον μόνον τῷ ὄντι σοφόν, ἐκεῖνον εὐδαίμονα, ἐκεῖνον θεοσεβῆ, ἐκεῖνον μακάριον καὶ θεῶ φίλον εἶναι φησὶ τὸν ἀρετῆς τε ἐπιμελούμενον καὶ τὰ μαθήματα διαπονησάμενον, οἶει τοὺς ἄλλους ἐπὶ ταῦτα οὕτω προτρέποντα, αὐτὸν ἀναπεπτωκένας καὶ ἐρραθυμηκένας καὶ μὴ πᾶσαν 5 περὶ αὐτὰ πεποιῆσθαι σπουδὴν; ἀλλ' οὐκ ἂν ὀρθὰ φρονοίης. παῦσαι τοίνυν τοιαῦτα εἰς τὸν σοφώτατον ἐκεῖνον βλασφημῶν ἄνδρα, τοιαῦτα εἰς αὐτὸν ἀπορρίπτων, ἃ σοῦ μᾶλλον παντοίας ἀγνοίας καὶ μοχθηρίας ἢ ἐκείνου καὶ
- U39^v οἰασοῦν ἀμαθίας ἐμποιεῖ δόξαν· δυοῖν γὰρ τούτοις θατέρω τῆς ἐκάστου περὶ πᾶσαν γνῶσιν καὶ ἐπιστήμην σοφίας φανεραῖς γινομένης ἢ τῷ παραδοῦναι 10 μέθοδον τῶν γε τοιούτων ἢ τῷ χρήσασθαι αὐταῖς καὶ κατ' αὐτάς συγγεγραφένας, ὡς ὁ λόγος αἰρεῖ καὶ αὐτὸς φῆς — παραδοῦναι μὲν περὶ αὐτῶν οὐδαμῇ προέθετο Πλάτων, καὶ τὰς αἰτίας εἰρήκαμεν καὶ ὡς οὐ τοῦτό γε
- B24 ἀμαθίας ποιητέον σημεῖον ἰκανῶς δῖμαι δεδείχαμεν. ὅτι δ' αὐταῖς ἄριστα τε ἐχρήσατο καὶ συνέγραψε σοφώτατα κατ' αὐτάς, τοῦτο δὴ αὐτοῖ τε διὰ βραχέων 15 ἐκ τῶν αὐτοῦ λόγων ἐδείξαμεν, καὶ εἰ εἴτε αὐτὸς εἴτε τις ἄλλος τούναντίον διίσχυρίζαιτο, πρόκεινται αὐτοῦ τὰ βιβλία εἰς ἐξέτασιν πᾶσι τοῖς βουλομένοις. μηδεὶς οὖν συκοφαντίας τινὸς καὶ λόγοις ἀναποδείκτοις εἰκῆ καὶ ὡς ἔτυχε λεγομένοις πεισθεὶς καταψηφίσαιτο τοιούτου ἀνδρός, ἀλλὰ τοῖς ἐκείνου λόγοις
- V81^v σχολάσας καὶ ἢ αὐτὸς ζητήσας καὶ ἐνευρῶν ἢ καὶ διδασκάλοις ὡς μαθεῖν τὸ 20 τῶν λόγων αὐτοῦ βάθος χρησάμενος εὐρήσει τὴν μὲν ἡμετέραν συνηγορίαν μετὰ τῆς ἀληθείας ἰσταμένην, τὴν δὲ σὴν κατηγορίαν ψευδηγορίαν τε οὔσαν καὶ αὐτόχρημα φλυαρίαν εἰκαίαν.

Cap. IX. Peroratio sive Epilogus primi libri.

Quodsi Plato illum unum vere sapientem, illum felicem, illum pium 9
et immortalis deo gratissimum esse fatetur, qui virtutem colit et mathe-
maticis disciplinis incumbit, quo pacto rem, quam tantopere commendat et
5 ad quam capessendam ceteros hortatur, vel per contemptum ipse repudiet
vel per desidiam negligat? Errat nimirum, qui aliter iudicat. Desinat igitur
adversarius talibus contumeliis sapientissimum virum impetere, quae suam
potius quam Platonis ignorantiam aperiunt. Cum enim duabus maxime
rebus uniuscuiusque doctrina probetur, sive quod artium praecepta tradiderit,
10 seu quod ex ratione praeceptorum aliquid scripserit, — Plato quidem quam
ob causam praecepta non tradiderit, utque id inscitiae testimonium non sit,
satis, ut arbitror, supra demonstravimus, quo pacto vero ex ratione
optimorum praeceptorum scribenda quaesiverit et sapientissime atque elo-
quentissime scripserit, tum a nobis illius sermone ostensum est, tum si
15 forte vel adversarius vel quivis alius contendere ultra voluerit, in promptu
sunt eius libri, quos pro voluntate sua quisque et legat et iudicet. Nemo
igitur verbis adversarii sine aliqua ratione stulte temereque prolatis condem-
nandum esse sapientissimum virum existimet, sed pro suo quisque ingenio
vel lectitando libros illius vel ab aliis discendo, quanta fuerit eius doctrina,
20 quam excellens ingenium, quanta dicendi vis animadvertat. Ita enim facile
nostram quidem defensionem veram ac iustam, adversarii vero calumnias
falsas, iniquas et plane detestabiles esse comperiet.
